

Hind 10 marka.

57-14334

KIRJANDUSLIKKE

UUDISEID

N° 9

Märts

Ilmub 10—12 korda aastas
Tellimishind aastas 100 marka

1927

SISU:

1) Alb. Kr.: Olevik ja tulevik. 2) M. J. Eisen: Eesti imede ilmast. Ennemuistsed jutud II. (E. K. arvustus.) 3) Juhan Klein: Teekond nahasse. (Arvustus.) 4) Arno Raag: Unustuste saar. (R. Hundma arvustusest.) 5) Arno Raag: Kirjandus lõbustusvahendina. 6) Dr. J. Manninen: Kindad. Etinograafilised monograafiad II. (Juh. Libe arvustus.) 7) Johannes Semper: Kalevipoja rahvaluule-motiivide analüüs. 8) 1. III. 27. — 31. III. 27. ilmunud ja trükkis olevate raamatute nimestik. 9) Toimetusele saadetud kirjandus.

Olevik ja tulevik.

Rahva huvid ja kaldused olenevad suurel määral sellest, millised on tema juhid ja eesvõitlejad. Seepärast kui süüdistatakse teda juhtidelt huvi- ja ideelageduses, siis on see astla vastu takka üleslöömine. See on seda valusam, et progress on märgitav peamiselt rahvajuhitides endis, mitte rahvas. See viimane on alati olnud ebamäärane ja tajutav alles tema juhtide kaudu, kelle mõtteid, vaateid ja tegusid ta kajastab, kas sõja, revolutsiooni või jälle evolutsiooniliselt kultuurloomeliste väärtuste näol.

Rahva juhtivate jõudude meelsus kandub ja pändub järeltulnukale — kas otsekoheselt või reaktsiooniliselt. Reaktsiooni kutsub esile vanapõlve saamatus ja jõuetus, muidugi sel puhul kui on järeltulnukais uusi ja kandvaid ideid (vrd. „Noor-Eesti“ liikumist) ja kui nad pole suutnud assimileeruda vana põlvega — ühinedes selle vaadetega. Tekkivad uued nii poliitilised kui kunstilis-kirjanduslikud järgud, mis piirduvad esipäevil tavalisest sõjakate loosungitega, mille taga peitub tihti rohkem teadlikku poosi, trotsivat mängu kui tõsist ja eluga kooskõlastatud ilmavaadet. Oma kulminatsiooni jõudnud (vrd. „Siuru“) ker-

ivad ebakõlad, pole enam ühtlust liikumises pole õiget suunagi, veeteeritakse seni kui tulevad teised, kes sama sõjakate loosungitega (näit. „Aktisioon“) ja erilise poseerida tahtva ilmega. Nii kaovad Mooramaa mehed, kes oma töö teinud: liikumise alustanud, palju väärtusi loonud, aga alles järeldamaailm noteerib nende õiget hinda.

Siin pole ülesandeks olnud liikumiste kohta ülevaadet anda, vaid on tahetud ainult toonitada seda alalist muutuvust kirjanduslikus elus. Peab tähendama, et sõjale, mis kahe generatsiooni ja omade vahel, aegapidi ja vahetevahel lahti puhkeb, siiski liiga palju maad antakse. Teiseks on need sulesõjad olnud kõige kardetavamate relvadega: on tarviatud ikka mürgiseid gaase följetoonide, pamflettide jne. kujul, mida teistel aladel, nagu teaduslikud ringkonnad, häbematuks ja eetiliseks madalaks hinnatakse. Need väiklased ja piinlikud nägelemised on loonud erilise õhkkonna, mis ulatub kohvikulävedest ajalehe veergudeni. Kui poliitilised klassikired lagastavad ja segavad ehitavat tööd, siis pole mitte parem lugu kirjanduses, mis peaks olema oma loomingu kohaselt palju intiimsem ja diskreetsem poliitikast. Vastastikustest

kõnelustes ja sõnelustes unustatakse kohused, unustatakse rahvas, mille tagajärg võib väga kurvaks muutuda kirjanikele endile: rahvas võrdub kirjandusest ja siirdub muile huvialadele.

Et meil vähe kirjandust loetakse, vähe raamatuid ostetakse, nii siis ka vähe trükitakse — see on päevaselge juba ilma statistikata teistelt maadelt. Kui vahest mõne teose puhul on märgatagi suuremat minekut, siis ärgu tehtagu rahva huvitõusu kohta osast üldisi järeldusi, vaid arvestatagu ainult üksikuid juhtusid, mis ei kasta kaugeltki tõsiolu: kirjanduslik ja kunstiline tarve ise ja selle rahuldamine praegu kaunis nõrk, olgugi et on märke paremuse poole.

Kui ajakirjanduse keskel on jutt olnud huvitõstmise võimaluste üle, siis on mõne vanema ajakirjaniku poolt vastatud, et selleks polevat erilist tarvidust (sic!), sest kirjandust ostetavat küllalt. Kui ka see nii oleks, siis paneb see ajakirjaniku ringkonna esindaja vaade, millist ilukirjandusele jagatakse, imestama. Väited on järgmised: kirjanduslik selgiustöö (mis pole muidugi seotud mõne kirjaniku eraelu või kirjanikkude rühma üksikasjade urgitemisega) peletavat lugejad eemale ja lehe minek langevat märgatavalt. Olukord kujuneb otse vastupidiseks: sest ajast kui üks vanemaist ajalehtedest on hakanud ruumi lubama ikka rohkem ja rohkem kirjanduslikele küsimustele ja selgitustööle, tõuseb lugejate arv iga päevaga. Ei maksaks arvata, et enesetapmise kirjeldused, mis edasi antud kõmuliste pealkirjade näol ja kus inimese tõsine traagika asendatakse kohati pornograafilise nilbusega, kõiki huvitaks.

Ajaleht, kui kultuurne ettevõtte, ei tohiks saada rahva maitse terroriseerijaks ning labastajaks, vaid peaks talitama vastupidi. See nõue näikse õige sagedasti unustatu olevat. Lehe väljaandmine on äriiline ettevõtte ja lehe heaks minekuid kasutatakse igasuguseid võimalusi välimuse ja sisu suhtes, nende hulgas ka lubamata võtteid. Tundma õppinud oma äriisest kogemusest massi psüühikat, kartes suurema mineku mõttes võistlejaid, harrastatakse üksteise võidu kõmulisi artikleid või kõmuliseks tehtud juhtumusi igasuguse odava romantikaga. Ja ennäe, leht läheb! Kuid rahvas paadub nagu Rooma orjad, kes kisaavad viimaks: tsirkust ja leiba! Noorsugu oma rikka kujutelmilma poolest on alistuv igasugusele erakordsele mõjule: eluhoiust, seksuaalust ja „kõigest tumedast ja tundmatust inimese elus“ saadakse pealiskaudsete ja nilbete teadete tõttu väär kujutelm. Tundeilm omandab siit kõike muud peale eetilise ja esteetilise; aga kes austab riiki ja ühiskonda, see arvestagu lapsi, tulevasi riigi tugesid ja juhte.

Eel seisavad kirjanduse levitamise päevad. Kasutatakse muidugi mitmekesiseid vahendeid, et meeldiv ettevõtte head tagajärjed annaks. Kirevad plakatid, käratsevad karnevaalid ja teised ligimeelitavad välised vahendid (mis endastmõistetavalt tarvilised ja vältimatud kui tõuge rahva liikvelepanekuks) annavad ainult siis soovipäraseid tagajärgi, kui sellega ühineb sise mine kohusetunne kirjanikkude ja ajakirjanikkude peres: levitada kirjandust ergutades huvi kirjandusele, harides rahvast maitstes, tehes igal võimalusel ja pidevalt selgitamistööd.

14. III. 1927. a.

Alb. Kr.

M. J. Eisen

Eesti imede ilmast.

Raske oleks ette kujutada meie rahvajutulist, müüditulist rahvakirjandust M. J. Eisenita. Tema on see keskkogu, kes kogunud ja avalikkuse ette toonud rahvasuus liikuvad rahvajutud, -elukombed, -vaated, -arvamised, -tõekspidamised. Oma mitmekümneaastase kirjandusliku tegevuse keskel on ta sel alal äraarvamata palju teinud. Ja kuigi tema enese isiklikku kirjanduslikku loometööd selles vähe, vaid kõik suuremalt jaolt kuuluste põhjal üles tähendatud, ei saa Eesti kirjandusajalugu M. J. Eiseni nime mitte nimetamata jätta. Eisen on annud Eesti kirjandusele Eesti rahva elu. Ja viimase sõnastamisega on rikastunud meie rahvajutuline kirjandus võrdlemisi palju.

M. J. Eiseni viimane paks raamat — Eesti imede ilmast — on väärtuslikuks lisandiks sellelaadilisele kirjandusele.

„Eesti imede ilm“ — viib lugeja jällegi nõidade, kuningapöögade, kuningatütarde, sortside, pisuhändade, tulemerede, imekeppide, hõbe- ja kuldmägede j. n. e. juurde.

Autor on kogunud kummalisi, elava sündmustikuga ja põnevasisulisi rahva jutte, neile kirjanusliku stiili ja vormi lisandanud.

M. J. Eiseni „Eesti imede ilmast“ on raamat, mis haarab ka kirjandusliku inimese. Rääkimata siis veel lastest ja noorsoost, kellele raamat ka peamiselt just määratud. Need on huvitavad lood, kui nende lugemisele oled asunud, ega nii pooleli jätta varem saagi, kui lõpuni jõuad.

Peale nimeiatute ja paljude teiste heade omaduste ei saa selle M. J. Eiseni raamatu juures sedagi nimetamata jätta, et ta veel on kergelt loetav, lihtsalt arusaadav. Seepärast võib see raamat ka laialdasse lugejaskonda ulatada. Ja seda ka on, ta leiab lugija, kes vähegi huvi tunneb meie rahvajutust.

M. J. Eiseni „Eesti imede ilmast“ on illustreerinud kunstnik Ed. Viiralt. Mis puutub neisse illustratsioonidesse, siis on need ainekohased ja teevad teksti pildirikkaks, huvitavaks.

Seda raamatut tahaks siis uuesti lugeda kui ta esimene lugemine lõpetatud. Nii huvitavad, kaasahaaravad on ta viiskümmend juttu. . .

E. K.

Juhan Klein

Teekond nahasse.

„Me läheme õpikäigule!

Seekord mitte välismaale, mitte ka kodumaale, — ei setuvelde elu vaatlema, ei Lõuna-Eesti mäestiku, ei Eesti-Sveitsi ilu imetlema, ei Viljandi-maa nurmede rikkust ega Saaremaa omapärast loodust tundma õppima, me ei lähe Põhja-rannikule, ega ka Virumaa ürgmetsadesse ega Peipsi piirile. Meie seekordne ekskursioon ei taotse ei maateaduslikke, ei looma- ega taimeteaduslikke, ei ka majanduslikke, kaugeltki ka mitte etnograafilisi ja kunstiajaloolisi sihte sõna kitsamas mõttes, — oh ei! Me reisime seekord — veidi piinlik, veidi imelik on seda otsekohe nimetada, aga olgu! — me reisime oma — nahasse! Meie teekond läheb elusasse nahasse!“

Nii algab autor oma tööd. Ja kui tarvilikud „ettevalmistused“ tehtud, algabki teekond, algab reaalne teekond, Fantaasia ja Mõtte kaasabil. Naha maastikud läbi rännatud, geograafiliselt takseeritud, jäädakse seisma naha taimkatte — karvade juurde. Milleks on karvad, milleks on vurrud ja habe; mis on kenam, — poisipea või patsipea; kas venevõi inglise orientatsioon; kuidas pea halliks läheb jne., — need on küsimused, mis nüüd diskuteerimist leiavad. Lastakse ka vaimusilma eest mööda nahapinna, eriti juuste ajutine loomastik — täide, satikate. kirdupe jne. formatsioonid... Aga juba tehakse uus leidus: avastatakse higi poorid ja nüüd ilutatakse higiallikail... Seejuures ei jäeta ka lähemalt käsitlemata higistamisprobleem üldse, higistamise olnu. Muuseas jutustatakse sündmusest Tartus, mil keegi nahaparkija higistamise teel olevat arstinud haigeid, kellega arstid midagi ei ole teadnud peale hakata... Nina teritades jõutakse teatavat kujutlust saada naha rikkalikkudest I õ h n a d e s t ! higi-, isiku-, liigi- ja soolõhnadest. Rännaku jätkamisel käsutatakse tungida naha pealmsisse ossa: pagananahasse! Siin leitakse, ei nahk on tundlik — nahk „tunneb“ valu, rõhku, külma, sooja. Lähem eksperimentimine näitab aga, et kogu nahapind seda ei tunne, vaid üksikud täpikesed temal. Valuvabal territooriumil torgatakse nõel nahasse, surutakse sügavale lihha ja — kuski pole valu. Pagananahas tehakse leidus leiduse järel, — ei suuda neid loetella. Huvitav on vastuseid saada küsimusile: milleks on kublud, milleks konnasilmad, kuidas me nahka ajame, mis ülesanne on naha pigmendil jne. Puudutatakse küsimust: Miks on veri punane? Nahateekond sünnitab ikka suuremaid ja suuremaid valusid. Tehakse paus, et pikemalt sõna võtta valu küsimuses. Millal tekib valu, milleks on valu, kas kõik ühesugusel määral valu tunnevad, kas ka loomad valu tunnevad jne. — need on küsimused, mis siin lahendust leiavad. Ja jälle liigutakse edasi. Tee läheb nüüd alusnahasse. Tutvutakse kõigepealt tema ehitusega. Autor selgitab tema rikkalikkude seadiste ülesannet ja tähtsust. Huvitav on nahaparkimise küsimus, mida riivatakse. Ja silmade ette kerkib suur Moondumise probleem. Kus on elanud ja ümber joosnud need kingakesed, mis teil jalas läigivad ja kindakesed, mis teil käes kahi-sevad? ... Aga juba seisame rea uute küsimuste ees. Nagu: kuidas tekivad vinnid ja kuidas neid arstida, kuidas tekib kanalaha, kuidas tõusevad karvad püsti, kuidas nahk õlitub jne. Algab tundetäpikete üksikasjalisem külastamine. Esimene visiit on rõhutäpiketele. Saladus saladuse järel pressitakse neilt nüüd välja. Erilist huvi tohiks pakkuda vast kõdi probleem. Külma- ja soojatäpikete tegevusega tutvutud, lastakse vaimusilma eest läbi kõik need lahingupildid, kus nad Külma ja Sooljaga võitlevad. Mööda minnes peatatakse palaviku-küsimusel. Kuid juba rännatakse edasi ja leitakse end naha-aluses koes. Hiigla varandused, mis siin rasva jne. näol seismas, ei saa meie imetlemist tagasi hoida. Ja kui me näeme Aphroditet, — loomulikult, alasti, nagu ta on, ja samas kõrval nülitud Aphroditet — koledat ja õudset, siis mõistame, mis tähendab nahk ilu loomises! Muidugi tekib siin rida teisi küsimusi, mida me aga ruumipuudusel ei saa mainida. Lõpul kuulatakse lugusid naha arenemisest ja — üldse — inimese tekkimisest. Rida ilusaid pilte aitab meile naha aristokraatset päritolu selgitada.

Nii — mõningaid jooni selle töö sisukavast. Mis meile temas aga eriliselt silma torkab ja — meeldib, on tema keel. Seda soravust, seda hoogu, seda piltlikkust ja lihtsust leiame vähestes sellelaadilistes teostes. Mõningaid osi võib — nautida sõna tõsises mõttes. Autori pedagoogiline vilumus ja kunstniku hing on siin rikkalikule teadmistekogule andnud küpse ja meeldiva vormi. Areneb meie populaarteaduslik kirjandus. Selles suunas, siis ei tarvitse meie vanade kultuurrahvaste kõrval põrmugi häbeneda.

Muidugi mõista, on raamat piltidega varustatud. Osa neist on täiesti originaalseid ja uued, mis töö väärtust veelgi aitab tõsta.

—a—

Arno Raag

Unustuste saar

Hind 140 marka

K.Ü. „Loodus“, Tartus 1926.

... Sõna võttes Arno Raagi esikkogust „Unustuste saarest“ on paratamata, et peame andma seal sõnastatud meeolude ja tundmuste vaatlusele: loodus, kangasvarjude lõhnav süli, nukruvoogude kohin, karjuvad aroomid, hellahingeline luuletaja, romaniline, aga selle juures endasse süvenenud — armumishuke, „veetlev intiimne kokett“, kes „vajunud nüüd loobumistõe ekstaasi ja vabanenud kiimaste himude rajast.“

Ja sellised on kogu luuletused enamuselt. Ikka loodus, hing, aroomid, kallike, lõhnad, värvid, huiked jne. Kevadest, suveöö unistusest, õitsevast mälestusest, armastusest jne. võib tänapäevalgi laulda ja lauldaksegi. Need on igavesed ja surematud.

Arno Raagil on tüsedaid ja jaatavaidki väärtusi. Kõige pealt just selles, et luuletajal pessimistliku joone kõrval on optimistlikki jooni olemas. Arno Raagi kurbus pole veel pessimism ja raske ilmutamine, see on pigemini tagasihoidlik ja platooniline enese avaldus, kõnelus enese hinge.

K. Ehrmann „Eesti Kirjandus“ 1926. nr. 11.

Arno Raag luuletab rüümi ja riimipoolest korralikkudes värssides kevadest, elusünnist, Tartu kevadest, suudlustest vereval suul, suviöö unistust, suvemälestustest, peffumustest, ahastustest, õitsevaist mälestustest, igatsuse ekstaasist ja muust.

Raamatu lõppu on paigutatud rida epigramme, jaolt kaunis korda läinud.

Ar. A. „Vaba Maa“ detsembril 1926.

Arno Raad on fundeline lüürik.

„Võru-Peiserimaa Elu“ detsembril 1926.

On ütlusi nagu „marmorne kahvatus“, „märkheinad“, „aatefontään“, „peffumuspää“ ja riime, nagu „armumisiha ekstaasid“ ja „mesised fraasid“. Need kõnelevad juba iseene eest.

A. Alle „Postimees“ veebruar 1927.

Arno Raagi „Unustuste saare“ motiivid on meeolulilik-lüüriilised, läbi ja läbi subjektiivsed mälestused, vaiksede suveõhtute elamused, tähelepanekud. Raagil on hingeliku soojust, hardumust ja lüüriilist kalduvust meeolustamiseks.

R. Hundma „Tõusmed“ nr. 1. 1927.

Kirjandus lõbustusvahendina.

Terve normaalse inimese elus on kaks kindla perioodi järele vahelduvat järku: teotsemine ja puhkamine. Viimase all tuleb mõista magamist, kus inimene on kaotanud teatavaks ajaks viiemeelise orienteerumisvõime piirava ümbruse suhtes ja lebab liigutamata, silmad suletud. Kõik muu aja tarvitab inimene aga mitmesuguste tegude kordasaatmiseks. Eeskätt mureseb ta enesele toitu ja muid elualalhoidmiseks tarvilisi tarbeid, teise osa saadab ta mõöda lõbutsedes. Naudingu saavutamiseks tehtavad toimingud on väga mitmesugused ja olenevad suurel määral isiku elamistingimustest ja kultuurilisest astmest. Ühe majanduslik olukord lubab teil vahest kolm neljandikku oma teotsemise ajast ohverdada lõbutsemisele, teine ei saa aga pooltki selle peale kulutada. Kuid ometi lõbutseb igaiüks, selle sõna laiemas mõttes.

Kuidas on siis lugu meil Eestis tolle lõbutsemisega, või n. n. vaba aja mõõdamisega? Meie oleme võrdlemisi vaene rahvas, vähe on meie põllupinnas jumaliku sigivuse sädet, sellepärast peame palju töötama, et rahuldada enese elualalhoiu minimaalseid tarbeid ja nii jääb vaba aega üle kaunis vähe. Kuid siiski jääb. Tema veetmiseks on linnades väga mitmesuguseid võimalusi ja vahendeid, sootu teine lugu on aga maal. Mida teha näiteks pikkadel taliõhtudel. Lugeda ajalehti! Aga mis annab üksi ajaleht keskmisele normaalsele inimesele ja kaua jätkub temast lugeda. Need ajad on mõöda kus Jannsen laskis ajalehe jutulisas postipapal puhuda külameestele õpelligke lugusid võõraist maist, välgust ja piksest ning muudest säärastest asjadest. Tänapäeva eestlasele ei ole need enam uudised, nad on tuntud enamikule juba koolipõlvest. Ja säärastesse küsimustesse sügavamale tungida, see ei ole enam ajalehe võimuses ja piirides. Nii võib siis ajaleht piirduda, ja piirdubki tegelikult enamikus ainult päevasündmuste faktide loeteluga lisades mõnele kaaluvamale juhtumile üldise järelduse, — juhtkirja. Ja tund, — paar, ning ajaleht ongi äärest ääreni läbi loetud. Vähe on meil neid kes loevad mitut ajalehte. Enamik piirdub ainult ühega esiteks puht kokkuhoidmise mõttes ja teiseks ei ole harilikult keskmisel kodanikul ka mitme ajalehe järele erilist tarvidust. Üldised, tähtsamad küsimused leiavad ju käsitlust igas ajalehes.

Nõnda näeme, et ajaleht üksi ei suuda täita vaba aega. Tarvis on muud lõbustusvahendit. Linnades minnakse säärasel puhul tuttavate poole vestma, kinno, teatri, kõrtsi jne. Kuid maal on neid võimalusi mitu ja mitu korda vähem. Ja kui palju nad soovivad on, sellest räägin allpool. Nõnda lastakse siis tihti aega mõöda „igavese igavuse“ saatel ja saadetakse päevi surma poole. Ja ometi on olemas nii hea ja tulus lõbustusvahend kirjandus, eriti ilukirjandus.

Imelikul kombel on viimasel ajal kirjanduse lugemine tagurpidi läinud. Aastat paarkümmend tagasi loeti palju rohkem kui tänapäev. Ja ometi on meie kultuuriline tasapind tõusnud, samuti ka kirjandus edenenu. Kui paarikümne aasta eest ei olnud meil veel peaaegu teoseid, mis oleksid rahuldanud nõudlikumagi lugeja, siis on neid tänapäev juba hea rida. Paiguti kipub meie kir-

jandus uudsuse ja modernsuse poolest isegi liialdusse ja muutub seetõttu paljudele kas ebamaitsevaks või mitte seeditavaks. Kuid võttes meie kirjandust tema terves ulatuses võib küll julgesti öelda, et siin leidub lugemismaterjali igale eestlasele.

Milles peitub siis võõrdumine kirjandusest? Sellepeale võib väga mitmeti vastata. Kõige pealt on üldine olukord põhjalikult muutunud. Kui Vene surveaegadel rohkem loeti, siis otsis lugeja hing, kes maksva korra vastu enese protesti tundis, teosest teatavat resonantsi, mida ka sageli suuremal või vähemal mõödul peidetult võis leida just kirjanduslikkudest toodetest. (Näiteks Wilde tendents-jutustused). Nüüd kus meil sõna ja trüki vabadus, ei ole enam mingit vajadust teatavat mõtet ilukirjanduslikku teosesse peita, teda võib vabalt avaldada ajalehes. Sellega on meie kirjandus küll rohkem kohanenud kunstinõuetele, kuid vähenenud on tema oleviku ellusuhtumise amplituud.

Teiseks oleme oma europaseerumise ihas liiga palju andunud sõdade järellainena esile kerkinud erilisele elumaitsemisele, ning otsime lõbutungi rahuldust tantsusaalist, kõrtsist ja mujalt. Tahaplaanile on jäänud vaimliseid huvid.

Kolmandaks ei saa ometi mõöda ajakirjandusest temale väikest etteheidet tegemata. Kuid selle juures ma lähemalt ei peata, seda tehtakse sama ajakirja veerul kirjutuses „Olevik ja tulevik“.

Mõnelt poolt on ette heidetud kirjandusele kallidust ja selle tõttu kättesaamatust. Ma ei eita, et mõnede kodanikkudele suuremate teoste omandamine käib üle osujõu, aga üldiselt võiksime siiski kirjanduse peale palju rohkem ohverdada. Kui võrrelda neid summasisid, mida tarvitab keskmiselt iga kodanik aastas alkoholi peale, nende summadega mida ohverdab ta raamatutele, siis on vahe otse imestatav (2000 mrk: 50 mrk). Nii võidakse siis lõbustusvahendite ja pealegi halbade lõbustusvahendite peale päris suuri summasisid kulutada.

Jätagu ometi mõnikord kõrtsi minemata ja võetagu kätte raamat selle asemel, et istuda istuda kuski lokaali tolmuses ja suitsuses õhus ning joobnud peaga rikkuda oma tervist ja avalikkuse korda. Loetagu hingega ja mitte ainult silmadega. Lastagu autoril ennast kaasa viia tema mõitellma. Otsiagu teose tegelaste hingelistele värinatele paralleelselt resonantsi oma hinges ja ma olen kindel et lugeja võib tükiks ajaks vajuda hoopis teise ilma ja unustada oma ümbruse. Juba vanad eestlased tundsid luule kütkestavat mõju, mitte asjata ei nimetata müütoses „Endel ja Jutu“ laulu ja juttu selleks linikuks, millesse vaadates kaob vaataja ümbrus.

Hea kirjandus on positiivne lõbustusvahend ja mõjuv abinõu inimese hinge peenendamiseks. Iga tunne mis meie hinge lainetama paneb jätab sinna oma jälgi. Sellepärast olgu igaihe hool vaadata, et need jäljed oleksid üles, inimuse poole viijad kuid mitte vastupidised. Ja just neid positiivselt hinge edasi viivaid laineid võime leida jällegi palju kirjandusest.

Sellepärast siis vähem kehalisi mõnulemisi ja tervise rikkumisi, rohkem vaimlist kultuuri! see olgu meie juhtõnaks. Igaüks kes neid ridu loeb ja seni kirjandusest kui lõbustusvahendist on eemal seisnud, proovigu korraks teda ja ma usun nii mõnedki leiavad temast rahuldust, mis viib hea ja ilusa poole.

Arno Raag.

Dr. J. Manninen: KINDAD. Etnograafilised monograafiad II.

Mäletan kusagilt omal ajal lugenud olevat soovivust, et kui tahetakse meie oma- ja rahva-kultuuri kunstivallast pakkuda midagi paremat, „Euroopasse“ küünivamat, siis olevat selleks kõige suurepärasemaid meie rahvakinnaste värviliste reproduktsioonide album „heal kriitpaberil“ ühes selgitava tekstiga.

See mõtteavaldis tõrkas meelde ülalmainitud teost kätte võttes.

Meil on palju rõhutatud omapärase kultuuri tarvet, on aga teisalt peaaegu rohkemgi veel siunatud „pasilakultuuri ideoloogiat“. On selge, et põhimõtete üle on kerge jonnakalt vaielda siis, kui vaidlevad pooled asjalikku materjali hästi ei tunne, kuna aga selle käitesaadavus kergemini viib ühisemale otsusele.

Sellest küljest on käesolev teos heaks võimaluseks pilku heita meie rahva kunstimeele saavutistesse.

Kindad on meie rahvariietuses väga oluliseks osaks, sest rõivaslisanditena kandsid neid mehed vöö vahel isegi suvisel ajal. Tseremoniaaltalustel: pulmades, kosjasõidul jne. olid nad tähtsateks atribuutideks, mispärast ka arusaadav, et hakati rõhku panema nende ilustamisele. Varemad vilt-kindad, mida ömmeldi puust või luust nõelaga ja siis vanutati, on palju lihtsamad kui hilisemad varrastega koetud, millede ilustuste ja mustrite mitmekesisust näitavad juba nende ilustuslaadide nimetuste hulk. Tuntakse igasugu kulli-, liblika-, ämbliku-, lambasilma-, karukäpa-, põdrasarve-, ubinalehe-, hapukapsa-, oaõie-, lumeräisaku-, uuriaara-, tsõõrikutsaave-, naastu-, siiva-, voki-raitta-, seitsmesarvilise jne. kirja.

Eesti Rahva Muuseumis leidub kindaid umbes 1250 numbrit. Muidugi pole võimalik olnud neid kõiki variatsioonide ja korduvusi esitada. Teoses on välja valitud ainult tüüpilisemad ja rikkalikult esitatud mustrite motiivid. Tabelid on kümnevärvilises trügis reprodutseeritud, nii et teos seesmiselt võrdlemisi soliidse mulje jätab.

See õige rikas motiivistik ei või huvi pakkuda mitte ainult etnograafiliselt. Vaid seda võiks väga hästi materjalina kasutada mitmedki ilunduslikud tööndusalad. On ju siin õige suur jaht

uute motiivide ja ornamendiliste ideede järele. Ei tule siin muidugi mõelda otsekohe illustreerimist. Ainete ammutamine võiks väga hästi sündida ka kõige modernsema ümber töötamise tähe all. Pindalalise katmise tarbed näit. raamatukõitmisel või tapeti vabritseerimisel, samuti siitsitrukimisel jne. saaksid siit silmi lahti hoides rohkesti stiililist uudsust ja värskest.

Seesugune omapärasuse ärakasutamine peaks ka tulunduslikult olema otsekohe tulus, sest sääraseid rahvakunsti tooted on oma arenemises kohanenud nii rahvusliku eriomadusega kui üldinimliku silma naudingu tarvetega, et nad kergesti leiavad vastuvõttu, kui neid ainult küllalt osata mugandada tänapäeva nõudlustega.

Selle teose puhul ei saa sellest küljest mainimata jätta varem ilmunud Eesti (puu)kannusid. Need kannud ähvardavad paberilt uuesti tarbeasjaks muutuda ja näit. meie üliõpilasorganisatsioonide lauariistade hulgast välja tõrjuda saksa šoppenid, sest selgub, et puht maitsevõimeliseltki arvestamata „vana eesluse“ veellevust, neist joo-igid maitsevad paremini kui teistest sääraseist nõudest. Ja katsed meie puukannude motiive keraamika alal ära kasutada püüdlavad avardada õige huvitavaid saavutisi.

Sellest ja mitte ainult teaduslikust küljest on ka välismaadele igatahes kasulik, et pool trükki Eesti kinnastest on ilmunud saksakeelse tekstiga ning jääb ainult soovida, et sääraseid monograafiaid (Eesti võõdest jne.) ka edaspidi silmas peetaks.

Kuid ka teaduslikult jätab teos võrdlemisi vähe soovida, ja annab võrdlemisi hea tunnustuse meie trükitehnilistest jne. võimalustest. Dr. Mannineni sissejuhatus on õige hästi loetav ja töökoostatud üldiselt õige hoolikalt.

Trükitehniliselt teeb pahandust vast tabelis nr. 10 kinda nr. 1 päritolu äramärkimine. Kuid nagu autori andmeist selgub, on kinnas tundmatu ning sellepärast „puudus“ üldsusele kuigi oluline ega hirmuta nähtavasti õige tagasihoidlikult kalkuleerida püütud teose muretsemist, kuna meil sääraseid lauachena tarvitatavaid teoseid ju vähe ilmub.

Juh. Libe

Johannes Semper: Kalevipoja rahvaluule-motiivide analüüs

Rahvaluulet võib käsitleda ja valgustada väga mitmest küljest, kusjuures iga vaatlusviis on omaette õigustatud. Soomes, näiteks, ja osalt meilgi, valitsevad teooriad, mis rahvaluule tekkimist ja levimist uurivad ajaloolisest ja geograafilisest seisukohast. Teise rühma moodustavad n. n. seletusteooriad. Selle voolu esindajad jagunevad omasoodu loodus-, astraal-, intellektuaal- ja mütoloogideks jne. Viimasel ajal aga on uurijad omaks võtnud senisest hoopis erineva käsitlusviisi, katstes rahvaluule saamist ja sündi, samuti levimist rahva seas valgustada puhtpsühholoogilisest seisukohast.

See meetod on annud võimaluse paremini mõista rahvaloomingu e b a m ä ä r a s e m a i d ja

t u m e d a m a i d kohti, samuti loonud ka sideme üksikute alade vahel, nagu seda on rahva kombed, ebausk, mõistatused, müüdid, vanasõnad jne.

Ent kogu rahva loomingu ala on psühholoogiliseks uurimiseks hämar, kuna sellest väikesest hinge osast, mida te a d v u s e k s kutsutakse ja mis just psühholoogia aineks ongi, vähe on loomingu seletamiseks. Kaugelt suurema osa oma elust elab inimene nii, et ta ise polegi sellest teadev, ja näib nii, et ka loomingu juured mitte sesse hinge ossa ei kuulu, mida paistab teadvuse valgus, vaid tumedamaisse ja hämaramaisse ringidesse, maa-alustesse kihidesse, millede päevalgele toomine on raske. Ometi on sel hinge-elulisel massil oma konstruktsioon, oma eadus-

pärasus. Seal ei valitse kaugeltki mitte kaos, sest alateadvus sisaldab eneses palju enam paramatust ja tüübilisust kui teadlik psüühiline elu. — Rahvaluule püsivus ja sõnaline alalhoid on tingitud suurel määral sellest, et rahvaluule loojate hing on ammutanud nagu ühest allikast, alateadvusest, mis ju on isikutu, üldinimlik, kus palju ühist leidub, kuna individuaalsed erinevused enam teadvuses sünnivad. Kui üks rahvaluule põhimotiiv sadadest kätest läbi tulles mingi püsivama kuju on omandanud, siis ainult selle tõttu, et selles leidus midagi raskelt-tüübilist ja alateadlikult tähtsat; lisandustest võisid üksnes need püsida, mis igatühele tundusid paratamata omased. Muidugi oli selle juures loogiline selgus kõige vähem tähtis, ja nii leiame sagedasti rahvalaule, mis siisult ja sündmustikult väga segased, kuid püsivusest väga kindlad.

Et rahvaluules ikkagi avaldub rahva hinge alateadvuslik osa, siis on meil seal ka harva tegemist lihtsa kirjeldamisega, küll aga sümbolitega. Sümbol pole paljas võrdkuju. Ta pole sündinud sihist mõtteid selgemalt välja öelda, vaid lihtsalt inimesele omasest väljendustungist. Ta üle ei valitse ratsionaalne otstarbekohasus, ja fihti on sümbollil säärane kuju, mille tuum tunduvaks saab ainult peenema analüüsi teel, ja valesti teeks see, kes rahvaluulest arusaamiseks motiivid enne muud loogika liistudele katsuks tõmmata.

Sümbolid on enam seotud kogu psüühilise elamusega kui mõistusega, nende lähtekohaks on ikka inimese tungid ja ihad, nende avalduslaadi määrab hingeline struktuur, koguni inimese füsioloogilised funktsioonid.

Autor on omale ülesandeks seadnud — jõuda psühholoogilise tagapõhjani, kust üksikud kujud rahvaluules on võrsunud. Selgituseks on appi toodud teised loomingu alad, kus tegemist on samade sümbolite ja kujudega, mis rahvaluuleski. Need alad on: lapse fantaasia, psüühoneurootilised nähtused, unenäod, ebausukombed jne. Lapse ja rahvaluule looja fantaasia pole teineteisest kuigi kaugel. Primitiivne inimene ei mõtle oma muinasjutudes ja müütides palju teisiti kui lapski, ta rahustab end pea samasuguste kujudega.

Palju selgitust võivad tuua ka andmed, mis tulevad vaimuhaiguste uurimisest, sest vaimuhaigets tõotab edasi suure hooga üks hinge funktsioon, nimelt sümboliseerimine. Vaimuhaigete juures esinevad kujud vabadena loogikast, sissekasvatatud traditsioonidest, kuigi ka siin kasvatusel järelejäädud tsensuur oma osa mängib.

Autori poolt ülesseatud meetod, mis paljudele seni veel tundmata, avab üllatavalt laiad perspektiivid Kalevipojas ja teiste rahvaste luules esinevate motiivide vaatlemiseks.

Mitte see ükski, vaid veel teine asjaolu tõstab lugeja huvi selle raamatu vastu: iga motiivi käsitlelles on, nagu eespool tähendatud, paralleelselt materjali suure hulga kokku kantud kõigi teiste rahvaste rahvaluule varasalvestest, alates meie naabrite soomlaste, lätlaste ja venelastega ning lõpetades mehhiklaste või indiaanlastega.

Kõike seda arvesse võttes tuleb Joh. Semperi „Kalevipoja rahvaluule-motiivide analüüsi“ soovitada mitte ainult õpetajatele ja üliõpilastele kui tarvilikku käsiraamatut, vaid ka kõigile kirjanduseõpradele, eriti aga rahva ning kooli-raamatukogudele.

A. E.

Esimese üleriikliku kirjandusnädala puhul ei jäta ükski kirjandusesõber ja raamatukogu ostmata

KARL EHRMANN'I

luuletuskogu

LINNUTEED

Kunstnik Ed. Ole kaanejoonistusega.

K./Ü. „Looduse“ pealadu.

Hind 150 marka.

See on ainuke luuletuskogu läinud aasta luuletodangus, mille puhul kõige rohkem arvustusi avaldatud.

Väljavõtteid arvustusist:

A. A(dson) „Vaba Maa“ 1927 nr. 23:

„Tartu poolt on kerkinud Eesti luule firmamendile uus täht, terve tähestik, linnutee — ühesainsas isikus.“

E. d. H(ubel) „Päevaleht“ 1927: nr. 18:

„... Nagu näeme on Ehrmanni amplituud pikk: Linnuteest Segerlini, tähtede taguseist mõttest muna-dega tokslemiseni. Kõige parem on ta vahepealses regioonis...“

H. Visnapuu „Looming“ 1927 nr. 1:

„Karl Ehrmann teeb omas „Linnutee“ nime-lises esikteoses kõik... Ta otsib sügisöös üksikul tänaval inimest („Sügisöine“), mõnitab naist, eriti naiskorporanti, sest see on puhtam sort ja raskemini kättesaadav...“ jne.

Aug. Alle „Postimees“ 1927 nr. 33:

„... Kui arvustajal on tal muidugi peen ja arenenud maitse...“

A. Roose „Eesti Kirjandus“ 1927 nr. 1:

„... Ehrmann on linnainimene, sündinud ja kasvanud linnas, seepärast on ta luuletusedki oma inspiratsioonil linnast ja ta eluavaldisest — kõrtsist, kohvikust, poisipeast, joomingust, autost, tühjesist tänavast ja magavast linnast saanud...“

„... Selles (kõige kaduvuse ja mööduvuse) äratundmises on rohkem värskest ja asja hingestumist, nagu kõige möödumise võrdlemine möödva autoga, lennukiga, tormamisega rongil läbi öö pimeduse jne...“

A. R(aag) „Kirjanduslikke uudiseid“ 1926 nr. 5/6:

„... Tänavune luulekirjandus on rikastund noore luuletaja K. Ehrmanni esikkogu „Linnuteega“, mis on paremaid luuletuskogusid meie nooremate kirjanikkude toodangus. K. Ehrmann on meeoluline, filosoferiiv, hingeline otsija.“

A. Re „Postimees“ 31. XII. 1926:

„... Ehrmannil leidub meeldivaid luuletusi, mil-liseid oleks tahtnud lugeda rohkemal määral...“

„... „Mulle näib et Ehrmann on kõige parem seal, kus ta rutata, sõita, lennata võib, sest k ä r s i k r u t t o n t a l v e r e s.“

R. Hundma „Tõusmed“ 1927 nr. 1:

„Autori suhtumine oma tähelepanekuisse ja mee-loludesse tugevam, mehitem, naturalistlikum...“

„... Ehrmanni värss on omapärasem, maitsekalt vahelduv, mitmekesine rütmis ja stroofis. Tema meeolud enam asjust olenevad, miljöödnägevad ja elulisemad.“

1. III. 27. — 31. III. 27.
on ilmunud:

1) A. Remmel

Ilustamisõpetus I

(ühes värvide õpetusega)

52 joonist. 84-värvilise värvide tabeliga.
Hind 300 marka.

Sisu: Ilustamisõpetuse alusmõisted. Tarbeasjad. Tarbeasjade ilu. Materjali ja värvi ilu. Vormi ilu. Ornament. Värvide õpetus. Värvide süstemaatika. Kooskõlade õpetus. Ilustamisõpetuse käsitlemine koolis. Lapse ilustav tegevus enne kooli ja esimesel kooliaastal. Ornamentid pintslivajutistest ja tõmmetest. Ornamentid redis-sulega. Ornamentid pintsliga ja redis-sulega. Mõned tegelikud ilustamisülesanded. Mitmesugused harjutused, mis käivad ilustamistöödega kaasas.

Brummell & Co

2) PEEN NAINE

Elutarkuse ja kombuse juhiseid.

Soomekeelse IV trüki järele.

4-värvilise kaanega. Rikkalikult illustreeritud.
Hind köites 260 marka, brošeerit. 200 marka.

SISU: Meeldimiskunst. Naine ja köök. Naine ja pesukapp. Ämm. Lahutus. Teenijad. Suudlus. „Tantsida ja prantsuse keelt rääkida.“ Hästiriidetatud naine. Kaubamajas. Naine ja auto. Suursugune naine ratsa. Naine ja seltskondlik tegevus. Naine ja süsteem. Kas käharpea või poisipea? Poisipea! Huulevõie, tušipulk ja puudritups. Märkeid. „Täna“ ja „vabandus“. Öhtusöök kabinetis. Kobaramahl. Kalliskividest. Kingid ja vastukingid. Võõraste vastuvõit maal. Katkendeid ja aforisme.

3) Brummell & Co

Peen mees

Elutarkuse ja kombuse õpperaamat.
Hulga joonistega, mitmevärvilise kaanega.

Hind köites 260 marka, brošeeritult 200 marka.

Sisu: Kaheksa käsulauda. Meie tulek siia maailma. Armas poeg. Kihlus. Pulmad. Juubelid ja sünnipäevad. Surm. Majapidamisraamat ja argieluõnn. Restoranielu. Telefon. Tänavakombeid. Tervitamine. Suur ägedus — suur külmaverelikkus. Lõunasöök. Vestlus. Lõunasöögi järel. Eellõuna. Pealelõunatee. Öhtusöök tantsuga. Tantsust. „Austatud daamid ja härrad“. Teatris. Suitsetamine. Nimekaart. Kirjad. Arber elegantiarum. Elegants. Mõtteid ja fragmente.

4) Johannes Semper

Meie kirjanduse teed

Kirjanduslikud arvustused. Hind 380 marka.

Sisu: Meie kirjanduse teed. Meie uuema proosa stiilist. Tõde ja õigus. (Tammsaare romaani puhul.) Vastu hommikut (A Gailiti novellikogu puhul.) Jäljetu haud. (Metsanurga romaani kangelase puhul.) Ajaviitest, kunstist, rahvast.

5) Juh. Klein

Teekond nahasse.

Naha bioloogia.

Hind 250 marka.

Sisu: Õpikäik nahasse. Marrasnahas ehk pagananahas. Valu. Alusnahas. Rõhutäpikeste juures. Külma- ja soojatäpikeste juures. Kehasoojuse reguleerimine. Vara-aitades. Kõrge seisus.

6) Dr. J. Manninen

KINDAD

Etnograafilised monograafiad II
Kaanejoonis ja teksti-ilustused kunstnik N. Triik'i poolt

Luksus-väljaanne. Hind 1000 marka.
Trükitud 500 eksemplari.

Estnische Handschuhe

Ethnographische Monographien II
Hind 1000 marka.

7) V. E. Peters

Tartu Ülikooli inglise keele lektor

English Reader

For Students of Economics and
Pupils of Commercial Schools
Part I — 400 marka. Part II — 400 marka.

8) Seeriast

„Saksa kirjandust koolidele“

Anton Pichler :

Die neue Kunst

20 lk. Hind 20 marka.

9) Henrik Visnapuu

PARSILAI

Poem. Hind 160 marka.

10)

VÄLE ARVUTAJA

Normeeritud harjutustestid aritmeetikas.

Tehteid täisarvudega 100 piirides.

SEERIA B Tabeli hind $1\frac{1}{2}$ marka. **SEERIA B**

Tabelid on müügil ainult komplektides.

1 komplekt sisaldab 20 tabelit ja
!! !! maksab 30 marka. !! !!

Hinnata kuulub iga komplekti juurde saatetähtkirja, mis sisaldab tehnilisi juhatusi „V. ARV.“ käsitamiseks.

Lähemalt «Väleda arvutaja» üle vaata
«Kirjanduslikkudes uudistes» nr. 7.

11)

AJALOOLINE AJAKIRI

1927 a. — nr. 1 — Hind 75 marka.

Toimetuse: Akadeemiline Ajaloo Selts.

Talituse: K. o. ü. „Loodus“ Tartus — Vana t. 1.

SISU:

A. R. Cederberg: Mõningaid jooni Tartu-Pärnu Rootsi ülikooli ajaloo A. Pridik: Kes olid ilmaajaloo vanimad meresõitjad. I. A. R. Cederberg: K. O. Lindeqvist †. P. Treiberg: Vanim Eestimaa regulatiiv „Igga üks“ (dokument). P. Treiberg: Fr. Tuglase „Ado Grenzsteini lahkumine“ (arvustus). E. Virányi: Ungari ajalookirjanduse peajooned (ülevaade).
Varia.

„AJALOOLISE AJAKIRJA“ aastakäike

1923 a. — Mk. 160.—

1924, 1925, 1926 a. — Mk. 200.— ja

1922 a. üksiknumbrid à Mk. 30.—

on müügil piiratud arvul ja saadaval ainult

K. o. ü. „Looduse“ ladus.

**Tulge raamatupallile
ja raamatuloteriile!!!**

«Vanemuises» — 1. aprillil s. a.

ALGUS k. 12 l.

Võlta võite 10 margaga kogu Eesti kirjastuste 1927 a. toodangu!!!**Praegu trükkis:**

- 1) Alb. Borkwell: **Matemaafilise analüüsi põhimõisted ja rakendused.** Erikoolidele.
- 2) Akadeemilise Ajaloo Seltsi toimetusel. **Eesti Biograafiline Leksikon II.**
- 3) Ed. Tennmann: **Usuõpetuse käsiraamat.** VI õp.
- 4) V. J. Sõtsjanko: **Puuvilja- ja marjaveini valmistamise õpetus.** Praktiline käsiraamat väikekõhustusele ja koduseks otstarbeks. 45 joonisega tekstis. Tõlkinud L. Hellat.
- 5) M. Wittlich: **Tähtsamad peafüürid tehnoloogias.** Üliõpilastele ja tehnilistele koolidele.
- 6) H. Riikoja: **Kalade määraja.**
- 7) M. Härms: **Lindude määraja.**
- 8) W. Petersen: **Päevaliblikate määraja.**
- 9) H. Riikoja - J. V. Veski: **Üldzooloogilisi oskussõnu.**
- 10) J. Vilms: **Suguhaigused, nende arstimisest ja nendest hoidumisest.**

Seeriast „Eesti kirjandust koolidele“:

11) Fr. Tuglas: **Popi ja Huhuu.**12) J. Mändmets: **Laanemetsa veskitalu.**

Seeriast „Saksa kirjandust koolidele“:

13) Th. Storm: **Pole Poppenspäler.**

Seeriast „Prantsuse kirjandust koolidele“:

14) Les trois petits Cochonnets

15) Les trois Ours.

Ilmumisel:

- 1) N. Köstner: **Teo-orjuse langemine ja maaproletariaadi tekkimine Liivimaal** (Jooni Liivimaa majandus-ajaloost XIX sajandil).
- 2) F. Karlson - J. V. Veski: **Õiguskeele (kohutukeele) sõnastik.**
- 3) Gonišarov: **Oblomov** (Tammsaare tõlkes)

Toimetusele saadetud kirjandus.

- 1) „**Töö-õppus**“ — käsitöö pildiajakiri koolile ja kodule, nr. 1 — 1927 a. (II aastakäik). Ilmub 6 korda aastas. Üksiknumber 40 marka. Toimetaja ja väljaandja Joh. Karell, Rakvere, Vaksali tänav 30.

SISUST: Ed. Tasa: Paberi punumine. Th. Brandt: Vineeri tarvitamine kooli käsitöös. J. Volmer: Õpilaste puutööde ilustamisest. (Järg.) Pestalozzi mõtteid tööst. Kasulikke pisiasju.

- 2) Tallinnas 1926. aastal peetud õpetajate V üleriiklikkude käsitöö, joonistamise ja õppevahendite valmistamise suvekursuste pildistatud ALBUM-ARUANNE lisaga: käsitöö õpetajate II üleriikliku kongressi ülevaade ja resolutsioonid. Hind 75 marka (eraldi müügil) „Töö-õppuse“ 1927 aasta kaasandena maksuta.